

Szakály Sándor:

EMLÉKMŰVEK, DOMBORMŰVEK, SZOBROK, EMLÉKTÁBLÁK, CSAPATJELVÉNYEK

Prohászka László *Sisak és kard* című könyvéről

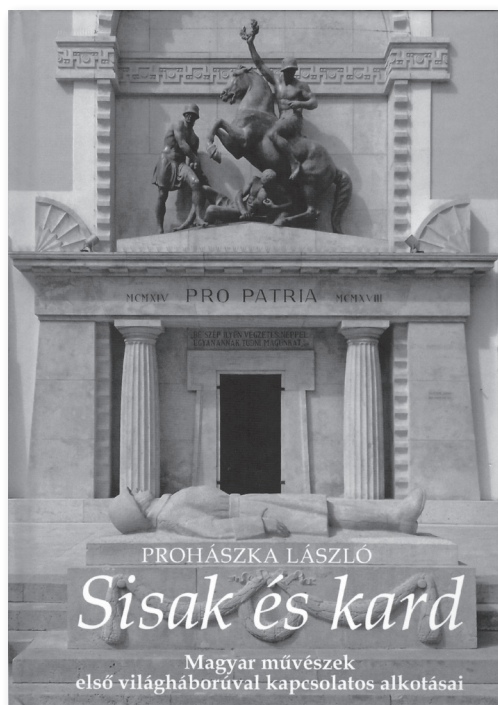
Ha röviden kéne összefoglalni a véleményemet Prohászka László legújabb könyvéről, akkor azt mondanám: figyelemre méltó, fontos kötet. De vajon miért? Mert miről is van szó a műben, miről is szól a kötet?

Prohászka László munkája az első világháborúról, a valamikor csak Nagy Háborúnak nevezett világégésről szól. De nem a harcmezők eseményeit eleveníti fel a szerző, nem a különböző országok haderőinek fegyverzetéről ad áttekintést, nem sikeres és kudarcos támadásokról, védekező harcokról ír, hanem arról, hogy miként is állítottak emléket a háborúban harcolóknak, az elesetteknek, az életben maradtaknak, és miként adták tovább az utódoknak az emlékezetet, az emlékeztetés fontosságát Magyarországon.

A szerző a magyar képzőművészek életútjának, az általuk alkotott köztéri szobroknak, emlékműveknek ismert és elismert kutatója. A közelmúltban megjelent munkájában arra vállalkozott, hogy összegyűjtse és bemutassa mindazon magyar képzőművészeket és alkotásikat, akik és amelyek a nagy háborúhoz kötődnek. Emlékművek, domborművek, szobrok, emléktáblák, csapartjelvények, emlékérmek – talán nem maradt ki semmi a felsorolásból.

Olyan alkotók rövid életrajza olvasható a kötetben, mint Stróbl Alajos, Manno Miltiades, Pátzay Pál, Medgyessy Ferenc, Kisfaludi Strobl Zsigmond, ifj. Vastagh György és még sokan mások, a nagyközönség előtt ismert és kevésbé ismert művészek. Alkotásaik, amelyek szinte kivétel nélkül – és ez érthető – a mai Magyarország területén találhatóak, de nem minden esetben ott és úgy, ahogy egykoron felállítottak – és ez már nem érthető. Amíg 1945-ig ezek az emlékművek, szobrok, domborművek, emléktáblák a tiszteletadás, a hősi halottak emléke előtti főhajtás helyszínei voltak, 1945 után számos műalkotás „átalakított” vagy elkerült a helyéről, néhány esetben más megnevezéssel „élhetett” tovább.

Ami az alkotók és az alkotásaik esetében közös – magam legalábbis úgy látom –, az a haza iránti elkötelezettség, a hősök iránti tisztelet és a legyőzettség ellenére is a remény. Az alkotások jelentős része

olyan elemeket tartalmaz – oroslán, kard, sisak stb. –, amelyek arra utalnak, miként is harcoltak eleink, és miért is illeti meg őket a tisztelet. S hogy mennyire így volt ez egykoron? Anno Kaposvárott a volt császári és királyi – Albrecht főherceg nevét viselő – 44. gyalogezred oroslános emlékművéhez minden esztendőben kivonultak a Somssich Pál Gimnázium érettségire készülő, „elballagó diákjai”, hogy elhelyezzék az emlékezés koszorúját. 1947 után a hagyomány elhalt. Később, az 1960-as évek elején még a lánygimnázium maturáló diákjai egyszer-egyszer szalagot kötöttek „Leo farkára” – akkor a diákok már csak így nevezték –, mert hallották, hogy az segít(het) sikeres érettségi vizsgát tenni.

Szerencsére mára már változott a helyzet. Az emlékművek, szobrok, domborművek visszanyerték eredeti funkciójukat; az első világháború 100 esztendőös emlékét megidéző „1914–1918 Első Világháborús Centenárium Emlékbizottság” jóvoltából sok száz emlékmű, emléktábla újult meg és emlékeztet ismét a velünk élő múltra, a velünk élő történelemre.

Ezt az emlékezést segíti elő Prohászka László sok korabeli és napjainkban készült fotóval, rajzzal illusztrált kötete, amelyben egyaránt megtalálható az olvasó tájékozódását segítő Művészek mutatója, a Katonai alakulatok mutatója, a Helymutató, a Rövidítések jegyzéke és a Tárgymutató. Mindezekhez még színes fotómelléklet is csatlakozik, amely még inkább képet ad arról, hogy mit és miként is alkottak a két világháború közötti évek alatt a magyar képzőművészet legjobbjai, akik közül nem egy megjárta a Nagy Háború frontjait, vagy ott volt a Sajtóhadiszálláson, és olyan tapasztalatokat szerzett, amelyek az alkotásaikban is „kitapinthatók”.

A kötetben bemutatott munkák igen előkelő helyet foglalnak el a magyar képzőművészeti alkotások rangsorában. Így egybegyűjtve, történeti háttérrel adva pedig megkerülhetetlenek mindazok számára, akik úgy vélik: a múlt ismerete nélkül nehéz megérteni a jelent és a jövőt.

Prohászka László:

Sisak és kard. Magyar művészek első világháborúval kapcsolatos alkotásai.

Kalota Művészeti Alapítvány – Napkút Kiadó, Budapest, 2021, 398 oldal